

*Мачинський Назар Олегович,
аспірант кафедри педагогіки,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м. Київ, Україна)*

ПОДВИГ НА СЛУЖБІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ МАРКА БЕЗРУЧКА: ВИМІР ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ГЕРОЯ

31 жовтня 1883 року у місті Великий Токмак на Запоріжжі народився Марко Безручко – генерал-хорунжий армії Української Народної Республіки.

Легендарна особистість, український герой, борець за волю і незалежність свого народу, він відноситься до тих незаслужено забутих імен славних синів і дочок нашого народу, яких свідомо замовчувала радянська історіографія та дискредитувала пропаганда ворожої окупаційної влади північного сусіда.

Початкову освіту Марко Безручко здобув у вчительській семінарії в Переяславі. Згодом закінчив Одеське піхотне юнкерське училище та Миколаївську піхотну академію. Під час Першої світової війни був поранений [1].

«Це був скромний, поважний вояк із крові й кости, добрий психолог, знаменитий тактик, не гординя з приводу свого військового ступеня, заслуг чи становища, а приязно ввічливий супроти кожного, турботливий за вояцтво. Коли старшини чи стрільці називали його «старий», то в цьому слові була і любов, і пошана, і респект». Так малював образ нашого національного героя його побратим, січовий стрілець Дмитро Герчанівський [2].

З точки зору педагогічної оцінки діяльності Марка Безручка та у зв'язку із формуванням у здобувачів освіти ціннісного ставлення до національних героїв маємо звернути увагу на ті віхи біографії видатного військовика, що пов'язані з державотворенням українців, їх боротьбою за визволення з-під московської, більшовицької окупації. Зокрема, відзначимо діяльність Героя нашої розвідки в армії Української Народної Республіки.

Марко Безручко до війська новоствореної української держави вступив навесні 1918 року. Тривалий час служив у Генеральному штабі, а у квітні 1919-го став начальником штабу корпусу Січових Стрільців, яким командував полковник Євген Коновалець – майбутній засновник і лідер УВО і ОУН [2]. Кульмінаційний момент військової кар'єри для Марка Безручка настав у 1920 році, коли Армія УНР разом із Військом Польським діяла проти більшовиків. Безручку доручили командувати 6-ю стрілецькою дивізією Армії УНР, що формувалася в польському Ланьцуті, а потім у Бересті. Постачання дивізії взяло на себе польське військове міністерство [2].

На початку травня 1920 року частини під командуванням Марка Безручка разом із польськими союзниками визволили Київ від більшовиків. Ще одне важливе надбання в переліку тріумфів Марка Безручка над московсько-більшовицькими військами відбулося 23 червня 1920 року поблизу села Рудня (нині Кованка Овруцького району Житомирщини), коли дивізія очолювана

нашим Героєм розгромила 73-ю бригаду 25-ї стрілецької дивізії Червоної Армії. За словами учасника бою, хорунжого Петра Самутіна, «більшовики позалишали свої шинелі, гармати з набоями, покидали всі кулемети... Командир бригади ледве зібрав 40 чоловік... в 10–12 верстах від місця бою» [2].

Найзнаменитіша перемога над більшовиками сталась при обороні Замостя 29-31 серпня 1920 року, коли Марко Безручко [3, с.160] командував силами, що налічували близько 4 тисяч бійців при 12 гарматах і 40 кулеметах. Перша кінна армія Семена Будьонного, яка вела облогу міста мала 13 тисяч червоноармійців, 72 гармати та 400 кулеметів. Тобто, ворог мав чотирикратну перевагу у живій силі та шестикратну перевагу в гарматах (сьогодні історія повторюється). Оборonoю з українського боку керував саме Марко Безручко, а начальником штабу був полковник Всеволод Змієнко. Впродовж 2 днів малими силами гарнізон успішно стримував більшовицькі війська Будьонного, після чого армія Будьонного почала відступ ледь не опинившись в оточенні польської армії (спільна боротьба УНР та Польщі проти більшовиків за результатами Варшавського договору С. Петлюри «За нашу і вашу свободу!»). За цю перемогу Марка Безручка і Всеволода Змієнка 5 жовтня підвищили до рангу генерал-хорунжих Армії УНР. Обидва походили з південної України (Змієнко був одеситом), тісно дружили один з одним і за півроку пройшли шлях із підполковників у генерали [2].

Цікавим і показовим є факт того, що зупинка армії Будьонного врятувала Польщу від радянської окупації і коли у листопаді 1920 року 6-та стрілецька дивізія зазнала вкрай тяжких втрат під час боїв на Поділлі українці відступити за Збруч, а вже в липні 1921 року Марко Безручко виконував обов'язки військового міністра УНР в умовах інтернування на території Польщі. Коли польський уряд 1938 року нагородив Марка Даниловича найвищим військовим орденом «Virtuti Militari», генерал відмовився його прийняти, заявивши: «Я воював за Україну, а не за Польщу!». Цей факт ще раз підтвердив, що Марко Безручко не шукав особистої слави, не прагнув влади чи багатства, а самовіддано служив справі відбудови української держави до останнього подиху.

Хоч наш Герой і помер 10 лютого 1944-го у Варшаві, його слава і подвиг патріота і національного героя буде жити вічно у нашій пам'яті і наших серцях та слугувати прикладом усім борцям за волю України, особливо у час екзистенційної війни зі споконвічним ворогом.

Сьогодні на честь Марка Безручка названо вулиці у Вінниці, Рівному і Києві, а у Вроцлаві – кругове перехрестя [2].

Література:

1. Інститут національної пам'яті. 1883 - народився Марко Безручко, генерал-хорунжий Армії УНР. URL: <https://www.uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/zhovten/31/1883-parodyvsya-marko-bezruchko-general-horunzhuu-armiyi-unr>
2. Владлен Марасєв, спеціально для «Українського інтересу». Марко Безручко - українець який врятував Польщу. Український інтерес. URL: <https://uain.press/blogs/marko-bezruchko-ukrayinets-yakij-vryatuvav-polshhu-979290>
3. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. (2018). «Братня навала. Війни Росії проти України XII-XXI ст.». Видання друге. Київ, 248 с.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

**Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук**

**ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ім. І.Ф. КУРАСА НАН УКРАЇНИ**

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

**ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ЯГЕЛЛОНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Республіка Польща)

ФОНД ГЕРДИ ХЕНКЕЛЬ (Німеччина)

УНІВЕРСИТЕТ МАЙНЦА ІМЕНІ ЙОГАННА ГУТЕНБЕРГА (Німеччина)

КАГУЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ П. ХАШДЕУ (Молдова)

МУЗЕЙ КАРОЛЯ І В БРАЇЛІ (Румунія)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ:
СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

10 квітня 2025 р.

м. Київ

Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи / за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 10 квітня 2025 р. Київ, 2024. 357 с.

Збірник наукових праць укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи», яка була організована кафедрою міжнародних відносин і суспільних наук гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України 10 квітня 2025 р. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції і охоплює широке коло питань щодо витоків, традицій, розвитку та перспектив української дипломатії; аналізу стану дипломатії в умовах сучасних глобальних викликів та стратегічних пріоритетів світової, європейської та вітчизняної дипломатії в умовах російсько-української війни.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також усіх хто цікавиться питаннями сучасних міжнародних відносин та розвитку української дипломатії.

Рекомендовано вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 10 від 16.05.2025 р.).

Редакційна колегія:

Ткачук В.А., д-р екон. наук, проф. (голова);
Ніколаєнко С.М., д-р пед. наук, проф. (співголова);
Тонха О.Л., д-р сільгосп. наук, проф. (голова);
Любовець О.М., д-р істор. наук, проф.
Харченко С.В., д-р філол. наук, проф.
Хвіст В.О., канд. іст. наук, доцент

Відповідальна за випуск докт. іст. наук, проф. Любовець О.М.

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику наукових праць матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.